

«بودن یا نبودن» فرهنگ‌های دوزبانه الکترونیکی

دکتر خلیدا صیامی ©

استادیار گروه زبان‌های خارجه، دانشگاه بجنورد،

بجنورد، ایران

kh.siyami@ub.ac.ir

دکتر مجید استیری

استادیار گروه زبان‌های خارجه، دانشگاه گنبد،

گنبد، ایران

estiri@mail.ru

واژه‌های کلیدی: فرهنگ دو زبانه، فرهنگ الکترونیکی، آموزش زبان.

در عصر حاضر سیستم‌های نوین آموزشی مدام با روش‌ها و متدهای جدید روبه‌رو شده و روش‌ها و متدهای سنتی به‌تدریج به فراموشی سپرده می‌شوند؛ بنابراین باید با مدرن کردن فناوری‌های اطلاعات و با توجه به شرایط موجود، سیستم‌های آموزشی روز به روز کامل‌تر و به‌روزرسانی شوند. این سیستم‌ها همانند گنجینه‌هایی هستند که بسیاری از دایره‌المعارف‌های مختلف تفسیری و زبان‌شناسی، فرهنگ‌های موضوعی، کتاب‌های مرجع گوناگون، متون حاوی اطلاعات زبان‌شناسی و همچنین برنامه‌های آموزشی مشترک را در خود جای داده و دانشجویان، زبان‌آموزان و استادان بسیار به آن علاقه‌مند هستند.

در این چکیده به چرایی «بودن یا نبودن» فرهنگ‌های دوزبانه الکترونیکی پاسخ داده می‌شود.

فرهنگ لغت الکترونیکی چیست؟

«آمارهای بین‌المللی حاکی از آن است که توجه به ارتقای فرهنگ‌نویسی و اهمیت دادن به این امر، باعث ارتقای علمی و زمینه‌ساز پیشرفت‌های بنیادین در علم و فرهنگ هر کشوری می‌شود» [اولی‌پور، ۱۳۸۳: ۱۲۰]. فرهنگ لغت مناسب می‌تواند به‌عنوان یکی از ارکان مهم در ترجمه و فراگیری زبان خارجی به شمار رود و نقص آن می‌تواند سایر فعالیت‌های زبانی همانند ترجمه، فراگیری و ... را تحت‌الشعاع قرار دهد و مترجم و زبان‌آموز را نیز به بیراهه بکشاند. با پیشرفت علم و ظهور فناوری‌های نوین، فرهنگ‌های سنتی کاغذی دیگر پاسخگوی نیاز متخصصان نبوده و این موضوع همواره آنان را با

چالش همراه می‌کند. عصر حاضر که عصر IT یا همان فناوری اطلاعات و ارتباطات است، می‌تواند نقش مؤثری در آموزش و بالطبع تهیه فرهنگ‌های الکترونیکی داشته باشد. با پیشرفت فناوری اطلاعات و ارتباطات و توسعه فناوری‌های رایانه‌ای در فرهنگ‌نگاری، صنعت جدیدی به نام فرهنگ‌نگاری الکترونیکی ایجاد شده است که هدف آن، ایجاد فرهنگ‌های الکترونیکی است. [Чумарина, ۲۰۱۳: ۱۲۴]. اصطلاح فرهنگ لغت الکترونیکی، اگرچه به‌عنوان یک پدیده کاملاً نوین در فرهنگ‌نگاری تلقی می‌شود، اما برای کاربران منابع اینترنتی به نسبت عادی تلقی می‌شود.

«فرهنگ لغت الکترونیکی به هر مجموعه منظم و کامل از اطلاعات زبان‌شناسی گفته می‌شود که در قالب یک فهرست یا جدول ارائه می‌شود و این قالب برای قرارگرفتن در حافظه رایانه مناسب است. این قالب، مجهز به برنامه‌های پردازش اتوماتیک و تکمیل اطلاعات است» [Нелюбин, ۲۰۰۴: ۱۱]. برخی از محققان معتقدند که فرهنگ‌های الکترونیکی به‌سادگی همان فرهنگ‌های معمولی و سنتی کاغذی هستند، اما رابط کاربری الکترونیکی مناسب و مجهز به امکانات جست‌وجوی سریع دارند. آن‌ها معتقدند که متخصصان فرهنگ‌های الکترونیکی، به‌سادگی داده‌های موجود را به‌منظور ذخیره‌سازی از حالت سنتی به حالت جدید منتقل می‌کنند.

تکنولوژی‌های رایانه‌ای موجود در فرهنگ‌های الکترونیکی به ما این اجازه را می‌دهد که از بسیاری از کاستی‌های فرهنگ‌نگاری سنتی جلوگیری کنیم؛ به‌عنوان مثال، فرهنگ‌های کاغذی حجم زیادی دارند، در نتیجه زمان بسیاری صرف جست‌وجوی کلمه مورد نظر در آن فرهنگ لغت می‌شود، به همین دلیل کاربران ترجیح می‌دهند به جای استفاده از فرهنگ‌های سنگین و پر حجم از فرهنگ‌های الکترونیکی سبک و راحت استفاده کنند.

فرهنگ‌های الکترونیکی چه محتوایی دارند؟

فرهنگ‌های لغت الکترونیکی پایگاهی از داده‌ها و اطلاعات دارند که مدخل‌هایی در آن قرار دارد. «یکی از وظایف اصلی فرهنگ‌های دوزبانه، ارائه ترجمه دقیق برای هر واژه، اشاره به ترکیب کلمات و ترجمه‌ها در بافت جمله و نمایش مترادف‌ها است که اجازه می‌دهد مترجم دقیق‌ترین معادل را انتخاب کند» [Умарова, ۲۰۱۳: ۲]. علاوه بر این، تعدادی از شرکت‌ها - توسعه‌دهندگان و متخصصان فرهنگ‌های الکترونیکی مانند "Media Lingua" یا "Abby" - به کسانی که تمایل دارند، پیشنهاد می‌دهند پایگاه داده‌ها را با واژه‌نامه‌های خود تکمیل کنند. به همین دلیل هم‌زمان می‌توان در یک مدخل هر اطلاعاتی را پیدا کرد: املا، یک کلمه، استرس روی کلمه، ویژگی‌های گرامری، تفسیر معنا، مترادف و ترجمه به دو یا چند زبان.

بودن یا نبودن فرهنگ‌های دوزبانه الکترونیکی؟

در زیر به برخی از محاسن فرهنگ‌های دوزبانه الکترونیکی اشاره می‌شود:
۱. فرهنگ‌های الکترونیکی از امکانات عالی برای جست‌وجو برخوردارند.

شاید یکی از بزرگ‌ترین معایب فرهنگ‌های سنتی کاغذی میان کاربران این باشد که برای جست‌وجوی کلمه مورد نظر باید وقت زیادی را صرف جست‌وجوی آن کلمه کرده و گاهی اوقات این موضوع با خطای دید همراه شده و معنای نادرست کلمه به کار برده می‌شود. نسخه‌های حرفه‌ای و تخصصی بزرگ فرهنگ‌ها و دایرةالمعارف‌ها که برای دریافت و دسترسی سریع به اطلاعات، چندان مناسب نیستند (فرهنگ لغت ۲۰ جلدی آکسفورد) می‌توانند در یک وسیله الکترونیکی شخصی قرار بگیرند و از امکانات دسترسی سریع به اطلاعات مورد نیاز برخوردار شوند. این اطلاعات می‌تواند در یک رابط چند پنجره‌ای ارائه شود. این برنامه می‌تواند فرهنگ‌های بسیاری را به‌طور هم‌زمان به هم پیوند دهد و هم‌زمان می‌تواند با چندین نسخه الکترونیکی دیگر و برنامه‌های کاربردی همراه باشد که معیارهای جست‌وجو را بسط می‌دهد.

۲. فرهنگ‌های سنتی کاغذی قابلیت نمایش دستاوردهای حاصل از فرهنگ‌نگاری را ندارند و وابستگی فراوان به این فرهنگ‌ها امکان تکمیل یا اصلاح اطلاعات موجود در آن را نمی‌دهد. زبان این توانایی را دارد که مدام با کلمات، تعبيرات و اصطلاحات جدید کامل‌تر شود؛ زیرا «زبان همانند یک موجود پیچیده زنده، فعال و بسیار متغیر است» [ولی‌پور به نقل از یاکوبسن، ۱۳۸۳: ۱۲۱]. با این تفاسیر فرهنگ‌های سنتی به‌طور جدی از واقعیت‌های زبانی عقب مانده‌اند. فرهنگ‌های الکترونیکی توانایی تکمیل به‌موقع و به‌روزرسانی اطلاعات و تغییر ساختار فرهنگ لغت را دارند که این امکانات در فرهنگ‌های سنتی وجود ندارد.

۳. سینت‌سایزر^۱ صدا در آخرین نسخه فرهنگ‌های الکترونیکی تعبیه شده است. فرهنگ‌های الکترونیکی پیشرفته علاوه بر این که واژه زبان خارجی را آوانویسی می‌کنند، می‌توانند آن کلمه را نیز تلفظ کنند. تعدادی از شرکت‌ها امکان ضبط تلفظ شخصی کلمه را دارند تا آن کلمه را با تلفظ ثابت در فرهنگ لغت الکترونیکی کنترل کنند.

۴. فرهنگ‌های الکترونیکی توانایی تغییر سریع زبان را دارند. این فرهنگ‌ها با توجه به کارایی خود، توانایی تغییر سریع زبان و ترجمه هم‌زمان به چند زبان را با تغییر دکمه و انتخاب زبان مورد نیاز دارند.

۵. قابلیت دسترسی به وسایل الکترونیکی حامل اطلاعات:

در چند سال اخیر تنها نقص فرهنگ‌های الکترونیکی، وابستگی به یک رایانه شخصی بود، اما در عصر توسعه تکنولوژی‌ها و فناوری‌های سریع، تمام فرهنگ‌های الکترونیکی به‌راحتی روی وسایل الکترونیکی مانند لپ‌تاپ^۲، تبلت^۳ و البته تلفن همراه قابل نصب و به‌آسانی در دسترس هستند.

^۱ Synthesizer یا Synth ابزار الکترونیکی است که قادر به تولید انواع مختلف صدا و ترکیب سیگنال‌های با فرکانس متفاوت است.

^۲ رایانه کیفی

^۳ رایانک

با توجه به نمونه‌های اشاره شده در این چکیده می‌توان نتیجه‌گیری کرد که در چند دهه اخیر، زبان فارسی به دلیل ورود مفاهیم تخصصی علمی، فنی و ... بسیار تغییر کرده و بنابراین واژه‌های فارسی در برخی حوزه‌ها تخصصی‌تر شده است که آن‌ها را در فرهنگ‌های سنتی کاغذی نمی‌توان پیدا کرد. ظهور فرهنگ‌های الکترونیکی تا حدودی این مسئله را برطرف کرده است. فرهنگ‌های الکترونیکی کارآمد همچنین می‌توانند نقش بسیار مهمی در آموزش زبان ایفا کنند به شرط آنکه در طراحی این نوع فرهنگ‌ها اهداف آموزشی برای تمام گروه دانشجویان و کاربران به‌درستی تعریف شده باشد. به نظر ما، آینده فرهنگ‌نگاری وابسته به فرهنگ‌های الکترونیکی است؛ زیرا هر روز بر دامنه تعداد لغات افزوده می‌شود و فرهنگ‌های الکترونیکی راه‌حل انقلابی این مسئله مهم به شمار می‌روند.

References

منابع

۱. ولی‌پور، علیرضا. نارسایی‌های لغت‌نامه‌های روسی به فارسی چاپ ایران، تهران، پژوهش زبان‌های خارجی، شماره ۲۲، زمستان ۱۳۸۳، صص ۱۱۹-۱۳۸.
2. Нелюбин Л.Л. Перевод и прикладная лингвистика. — М.: Высшая школа, 1983. - 208 с. Цит. по: Сивакова Н. А. Лексикографическое описание английских и русских фитонимов в электронном глоссарии // Тюмень. — 2004.
3. Умарова А.К. Двухязычные словари активного типа в переводческой деятельности // Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилёва. – Казахстан. 2013. Электронный ресурс. [Режим доступа]: repository.enu.kz/.../dvuyazychnye-slovari-aktivnogo%20tipa.pdf.
4. Чумарина Г.Р. Классификация электронных словарей в современной лексикографии и лексикологии и особенности их использования. Балтийский гуманитарный журнал. 2013. № 4. С. 123-126.